

Dördüncü cihet ki münâferet-i vâkıanın İslamlar tarafından vukûu meselesidir. Dîn-i İslâm'ın bu husûsdaki ahkâmını sâbıkan beyan eylediğimiz gibi İslamlarla Hıristiyanlar arasında şimdiye kadar vâki olan muhârebât-ı azîme ve kesîreden olup târihlerde “Ehl-i Salîb Muhârebâtı” denmekle marûf ve şöretşi'âr olan muhârebât ve muâmelâtı Papaların telkînât ve teşvîkâtıyla azîm seller ve yanardağlar gibi kemâl-i şiddet ve kesretle hücum eden Avrupa hükûmât-ı müteaddidesinin mühim ordularını ve bunların netâyic-i hûnrîzâne ve fecây-i dilsûzânelerini muârızımızın bir kere tahattur etmesini ricâ ederiz.

Bunların kâffesine İslamlar mı sebep oldu, İslamlar mı meydana getirdi, bu kere İtalya'nın Trablusgarb'a bigayr-i hak ve bilâ-vech taarruz ve tecâvüzü hukûk-ı düveliyye ve kavâid-i insâniyyeden hiçbir esâsa müstenid olmadığı halde yine emsâli misillü bir işâret-i hakîkiyye veyâhud hayâliyyeye müstenid olmadığını bize kim ve nasıl temîn edebilir. Biz bu hususlarda uzun uzadıya tedkîkât ve tetebbüât etmek istemeyiz. Yalnız muârızımızın sözlerinde pek mantıksız ve bedâhete karşı olan bazı sözlerine işaret etmekle iktifa ederiz. Ve bir de eyyâm-ı ahîrede İtalya'nın Akdeniz'de vâki' adalarımıza vuku bulan tecâvüzât-ı gayr-i meşrû'asından ahâlîsi umûmen Osmanlı oldukları hâlde Hristiyanlara karşı îfâ eylediği muâmelât-ı teshîliyyeden İslamları istisnâ eylemesi ve İslamların dûçâr oldukları felâketlere rağmen ahâlî-i Hristiyâniyye'nin İtalya'ya karşı gösterdikleri tavr u hareketleri bu müdde'âlarının tamamıyla aksini isbât eder hâlâtdandır.

2) Öyle ki vazifemiz hakikat-i hâli, emr-i vâki'î keşf etmektir. Bi'l-cümle ulemâ-yı İslâmı bu farz-ı mutlakın ve vazîfe-i mukaddesenin îfâsına davet ederiz. Hak yanî Allah isminde haksızlık etmeye Hak razı olmaz. Evvelâ şu husûsu teyid etmek isteriz ki niyetimiz asla dînî bir bâb-ı mücâdele açmak olmayıp ancak sû-i tefehhümâtı def ve Müslümanlarla Hristiyanlar arasında itilâf hâsil etmek için bu iki unsur arasında eşedd-i mübâhaseye bâ'is olan teslîs talîmini Hristiyanların nokta-i nazarından tefsîr ve îzâh etmektir. (Sayfa 4)

Muarızımız burada bi'l-cümle ulemâ-yı İslâmı hakîkat-i hâl, emr-i vâki'in keşf ve îzâhına alenen ve sarâhaten davet eylediği halde sonra da niyetimiz bir bâb-ı mücâdele açmak olmayup ancak sû-i tefehhümâtı kaldırmaktır diyor.

Erbâb-ı iz'âna hafî değildir ki hakîkat-i hâlin keşf ve îzâhı bi't-tab' tarafeynin te'âtî-i efkâr ve âdâb-ı münazara dairesinde mübâhase-i ilmiye etmesiyle mümkün oluyor.

Muârızımız bizi sarîhan mübâhase-i ilmiyeye davet eylediği ve Hakkın zuhûru da ancak tarafeynin beyân-ı mütâla'a eylemesine mütevakkıf olduğu halde nasıl olur da muârızımız bizi sükûta davet edebilir? Demek istiyor ki hakikat-i hâli keşf edelim fakat biz söyleyelim, siz dinleyin ve her ne ki söylersek onu da bilâ-istirâz kabul ediniz. İşte artık biz akl u mantığa gayr-i kâbil-i telîf olan bu sözlerini ancak beşinci tenbîhde mezkûr olan hakikat-i kudsiye-i Kur'âniyyenin diğer bir tecellîsi olmak üzere kabul ederiz. Bununla beraber (Hak isminde haksızlığa razı olmaz, niyetimiz ancak su-i tefehhümatı kaldırmaktır) diyor ki haksızlığı ve su-i tefehhümatı bize nispet eylediği halde müdafaatımıza da meydan ve imkân bırakmaması ne derece haksızlık ve insafsızlık olacağı arz ve beyandan müstağnidir. Çünkü biz de tabii bir akis iddia ederek bütün haksızlığı ve su-i tefehhümatı tamamen onlara tahmil edeceğimiz için onlar da bir kere müdafaat ve mütalaatımızı dinlemek mecburiyetindedirler. Şu mecburiyetten kendilerini vareste bulundurmamak ise muvafık-ı adl ve hakkaniyet olmadığı aşikârdır.

3) İmdi ey Müslümanlar geliniz hakkı, hakikati iyi anlayalım. Hristiyanlar müşrik mi yoksa değil midir? Teslis talimi tevhidi nakz etmez belki onu teyit eder. Eğer bu dediğimiz cihetlerce biz yanılıyorsak o zaman kendi mesleğinizde haklı olursunuz. Yok eğer bizim dediklerimiz sahih ise o zaman ne bu gayz ve adavete, ne harb ve cidale hiçbir münasebet kalmaz (s. 4). Şimdi burada iki cihet vardır ki birincisi teslis talimi şirk ve Hristiyanlar müşrik midir, değil midir? Muarızımız burada demek ister ki İslamlar ile Hristiyanlar beynindeki mucib-i münaferet olan mesele teslis meselesidir. Bu da bizim tevil ve itikadımıza göre mucib-i şirk veya küfr-ü billah olmadığı halde Müslümanlar bizim muradımızı tamamıyla anlayamadıklarından bizim teslis talimimizi şirk ve küfür telakki ederek bizi küfre nispet etmelerinden naşi beynimizde nefret ve adavet devam ediyor.

Binaenaleyh hak ve hakikati iyi tayin ederek bu tefehhümlerin izalesine çalışalım biz deriz ki evvela sizin teslis taliminiz dahi âtîde ber-tafsîl izah ve tedkik edeceğimiz vecih üzere tevhidle sizin iddia eylediğiniz üzere mucib-i münaferet bir hal var ise o da yalnız teslis meselesine münhasır olmayıp diğer mesail-i ahlakiyyesini de nazar-ı itibara almak lazımdır.

Ezcümle Hazret-i Hatemü'l-Enbiya (a.s)'ın risâlet-i umûmiyyesi ve Kur'ân-ı Kerîm'in hakkâniyeti ve onun nüzûlüyle sâir kütüb-i ilâhiyyenin kâffesinin zamân-ı mer'iyetleri nihâyet bulmayla cümlesinin el'ân mensûh olması Cenâb-ı Hak Teâlâ ve Tekaddes Hazretleri'nin zât ve sıfâtına müteallık da nice mesâil-i ihtilâfiyye de vardır ki sizin bu

hususlardaki itikâdâtınız bizce kâmilin menkûz ve mecrûh olduğundan bu meyânda o mesâil-i ihtilâfiyyeyi de nazar-ı itibara almanız lazım gelirdi. Siz ise yalnız teslîs meselesine hasr-ı nazar ederek diğerlerinden sarf-ı nazar ediyorsunuz.

Bu ise temîn-i maksada kâfi olmayacağı beyândan müstağnîdir.

İkinci cihet: Muarızımız burada iki şıklı bir terdîd îrâd ediyor ve onlar üzerine garîb bir hüküm tertîb beyân ediyor ki o terdîd üzerine terettüb eden hükümler bizim nazarımızda pek garîb ve pek manâsızdır. Çünkü terdîdin hasılı eğer onlar itikâdlarında yanılıyorlarsa biz mesleğimizde haklı olurmuşuz, eğer onların dedikleri doğru ise o zaman gayz ve adâvete hiç münâsebet kalmazmış. Şimdi şu terdîd üzerine terettüb eden hükümlerin ne kadar mantıksız ve rûhsuz olduğu pek âşikârdır.

Bu husûsta söylenmesi lazım olan en makûl ve mantıkî şöyledir ki tayîn-i hak ve hakikat hususunda kemâl-i insaf ve hakkaniyetle çalışalım, yekdiğerimizi ikna edelim, neticede hangimizin mesleki doğru olduğu anlaşılır ise ona müttefikân tâbi' olalım demeli idi. İşte biz bu mukâveleye kemâl-i ciddiyet ve samimiyetle her an ve zaman amadeyiz. Muarızımızdan da cevâb-ı muvâfakat bekleriz. Yoksa öyle mantıksız, manasız sözleriyle avâm-ı halkı aldatabilirler ise de ulemâ-yı İslâmiyye öylesi eğâlitaya kapılmayacağı ve nazar-ı itibâr ve itinâyâ almayacağı âşikârdır.

4) Hristiyanlar arasında zuhûr eden dalâletleri ve bazı kusurları asl-ı Hristiyanlık saymayınız. Arabistan'da bazı putperestler ve sair bazı akvam Hristiyanlığı kabul eylediklerinde kendi efkâr-ı kadîmelerinden bazılarını Hristiyanlığa zam ve ilave etmişlerdir. Âdi ahalinin teslis hakkındaki fikri gayr-i makul gibi görünüyorsa da taaccüp etmemeli.

Her dinde avâm-ı nâsın akaid-i âliye hakkındaki tasavvuru daima nâkıs ve mütenâkızdır. Târih-i milâdın on altıncı asrında büyük bir ıslâhât-ı mezhebiyye vuku buldu. Kiliseye söylenmiş olan bazı dalâletleri görerek bunlara karşı protesto eylediklerinden Protestan nâmını almışlardır.

Protestanların iddiasınca kilisenin meslek-i hayatını Papalar, Papazlar değil İncil-i Şerif tayin etmelidir. Binâenaleyh onlar İncil-i Şerif'i ellerine alıp kiliseyi o miyarla ıslaha çalıştılar. (S. 5, 6) Muarızımız bu makamda Hristiyanlıkta bazı nev kusurlar ve dalâletler olduğunu itiraf

eyledikten sonra bu dalâletlerin asıl Hristiyanlıkta olmayıp bazı putperestler ve bazı akvam Hristiyanlığa duhullerinde âdât-ı kadîmelerinden bazılarını Hristiyanlığa idhal eylemeleriyle bazı avâm-ı nâsın itikad-ı nâkıslarından ibarettir demek ister.

Müellifin kelâmından anlaşıldığı üzere bu dalâletlerle murad-ı esası tevhide ait olan itikadlar demektir. Muarızımız bu hataları yalnız avâma ve Hristiyanlığa sonradan girenlere isnad ve tahsis ederek asıl Hristiyanlığı bu dalâletlerden tebriye etmek arzu ediyor ise de bir taraftan da bu dalâletlerin kiliselere sokulmuş olduğunu ve Protestanlar bu yolsuzlukların önünü almak maksadıyla meydana geldiklerini söylemekten de kendisini alamıyor.

Harpûtîzâde Akşehirli Mustafa